

Економија Европске уније досад је била углавном успешна прича. Отварање граница и укидање препрека трговини и инвестицијама донело је економски напредак свим њеним чланицама тако да је бруто домаћи производ европске заједнице сада већи од америчког и у 2007. износио је 12,3 хиљаде милијарди евра.

Таквом резултату свакако је допринело ширење Уније, као и учинак, пре свега, старих чланица са напредним економијама, али статистика указује да су велике користи од учлањења имале посебно нове чланице. Међутим, оно што и даље остаје велики проблем унутар ЕУ јесте неједнакост у развоју, значајне ценовне разлике и пореска оптерећења, односно, веома неуједначен стандард живота њених грађана.

Као и свака модерна економија, и економија ЕУ највећим делом базирана је на сектору услуга, који доноси скоро 70 одсто БДП. Индустрија креира више од 28 одсто БДП, а пољопривреда тек нешто више од два одсто. Ипак, у пољопривреду је усмерен највећи део буџета ЕУ. Заједничка каса европских земаља у 2007. располагала је са више од 126 милијарди евра, а ове године сума премашује 133 милијарде. Сваке године највећи део новца (више од 40 одсто) одлази пољопривреди и руралном развоју. Следи издвајање за регионалну политику (око 30 одсто), запошљавање (око осам одсто), док на остале разделе иде мање од један одсто буџета. Ипак, иде се ка томе да пољопривреда препусти прво место регионалном развоју. Због таквих издвајања за пољопривреднике и Заједничке пољопривредне политике коју примењује, ЕУ је и хваљена и критикована. Ова политика за циљ има очување животног стандарда сељака, фер цене за потрошаче, добру снабдевеност тржишта и квалитет пољопривредних производа. У фокусу тзв. КАП је директно субвенционисање земљишта и појединих производа (житарице, кромпир, млеко, месо, памук, шећер, воће, поврће, дуван, вино, мед...), а произвођачима је загарантована минимална цена уколико цене на тржишту падну испод зацртаног нивоа, као и заштита помоћу тарифа и квота на увоз који би могао да угрози домаће фармере. Међутим, баш та заштита смета остатку света јер га ставља у нефер положај, а Европљани тврде да и даље плаћају високе цене јер би конкуренција из иностранства била јефтинија.

Луксембуржани седам пута богатији од Бугара

Оно што је многим Европљанима прихватљивије јесте издвајање за слабије развијене регионе како би сустигли оне успешније. Из структурних и кохезионих фондова само Пољска ће моћи да повуче више од 67 милијарди евра, Шпанија 35 милијарди, Чешка 26 милијарди, Италија 21,5 милијарди, Грчка 20 милијарди... Подаци показују да је то више него потребно јер уколико се упореди БДП по глави становника у појединим чланицама, могу се приметити велика одступања. Ту меру економисти узимају као један од репера за поређење животног стандарда. Уколико се то прихвати, онда се може закључити да становници Луксембурга имају седам пута бољи стандард од Бугара. У претпрошлој години БДП по глави становника Луксембурга износио је 68.500 евра (највише у ЕУ), а у Бугарској 9.500 евра (најмање). Иза Луксембурга следи Ирска (36.300), Холандија (32.500), Аустрија (31.600), Шведска (31.300), Данска (30.500), Белгија (29.300), Немачка и Британија (више од 28.000 евра) док су осим Бугарске, на зачељу и Румунија (10.100), Летонија (14.400), Литванија и Мађарска (више од 15.000 евра), Естонија (скоро 18.000 евра)... Разлике су још веће ако се посматрају региони. Регионални БДП по глави становника у Лондону је 336 одсто просечног, а чак 13 пута је већи него БДП по глави становника североисточне Румуније. Међу регионе са највишим стандардом спадају и Луксембург, Брисел, Хамбург, Гронинген, Ил д Франс, Обербајерн, Беч, Стокхолм, а међу 15 региона са најнижим стандардом је шест румунских, пет бугарских и четири пољска. Међутим, и унутар богатијих чланица постоје значајне разлике у развоју региона. Рецимо, у Аустрији најбогатији регион има два пута већи БДП по глави становника од најсиромашнијег, Белгији три пута, а Британији чак четири пута.

Према актуелном буџету, чак 17 од 27 чланица ЕУ више ће новца добити из буџета него што ће у њега дати. Предњачи Пољска која ће у плусу бити више од 65 милијарди евра. Грчка, Мађарска и Чешка повући ће више од 20 милијарди евра у односу на оно што ће уложити. Међутим, обрачунато по глави становника, највише ће добити Чеси, Естонци, Грци, Мађари, Летонци, Литванци и Словаци (вишак већи од 2.000 евра по становнику). Највећи „губитници“ су Немачка са 86 милијарди, Британија (57 милијарди), Француска (51 милијарда) и Италија (46 милијарди евра).

Подаци ММФ показују да у последње три године привредни раст напредних европских земаља није премашивао три одсто што је очекивано, док је код нових чланица ишао и до седам одсто годишње. С друге стране, инфлација у напредним европским земљама кретала се око два одсто, осим прошле године када је износила 3,5 одсто, док је у новим чланицама ишла до 7,5 одсто (прошле године и више од 11 одсто). Најбољи раст у еврозони бележиле су Словенија и Ирска, а код нових чланица Летонија (више од 12 одсто у 2006), Литванија, Естонија и Словачка. На страни инфлације најлошије је стајала Летонија код које је прошле године раст цена достигао скоро 16 одсто. Инфлацију вишу од 12 одсто бележи Бугарска, 11,3 одсто Литванија и више од 10 одсто Естонија.

Европска унија као целина највећи светски извозник

Шта ЕУ значи за привредни напредак њених чланица добро илуструју и подаци о трговинској размени и инвестицијама. Може се приметити да већина чланица за главне партнере у ова два сегмента има управо друге чланице Уније. ЕУ је као целина највећи светски извозник са годишњим пласманом вредним 1,2 хиљаде милијарди евра (садашњих 27 чланица извозило је робу вредну 891 милијарду евра 2002. године). За исто време САД су повећале извоз са 733 на 848 милијарди евра, а Јапан са 440 на 521 милијарди евра, што значи да је ЕУ (осим Кине) остварила најимпресивнији раст извоза. На страни увоза ЕУ је други највећи играч на свету (иза САД) са 1,43 хиљаде милијарди евра вредним увозом (више од Кине, Јапана и Канаде заједно). Ипак, код свих држава ЕУ, трговина с другим чланицама била је већа него са земљама ван ЕУ. За Чешку, трговина са остатком ЕУ чинила је нешто више од 80 одсто укупне размене. Исто важи за Словачку, а осим Финске, Грчке, Бугарске, Италије и Британије, размена унутар ЕУ и за остале чланице представљала је више од 60 одсто укупне трговине. Посебно код нових чланица, раст извоза био је један од главних фактора раста. На страни инвестиција приметно је да је у 2007. највише улагања у ЕУ стигло од стране компанија регистрованих у Унији (469.2 милијарде евра). Следе САД са инвестицијама вредним 144.5 милијарди евра и Јапан са улагањима од свега 17.8 милијарди евра. Примера ради, од 6.1 милијарде евра инвестиција у Бугарску у 2007, чак 5,4 милијарди стигло је из других чланица ЕУ. Све инвестиције у Естонију те године (1,8 милијарди) стигле су из ЕУ, у Чешку се слило 5,9 од 6,7 милијарди, Француску 86 од 109,5 милијарди, Италију 22,1 од 22,7 милијарди, Пољску 10,9 од 12,8 милијарди евра... На крају, чланство у ЕУ и лакша сарадња са развијенијим западноевропским земљама омогућиле су новим чланицама да значајно оборе стопе незапослености. Од 2005. Словачка је смањила стопу незапослености са 16,7 на 9,8 одсто, Пољска са 18 на 7,7 одсто, Бугарска са 17,5 на 5,9 одсто, док је једино код Мађарске у том периоду незапосленост расла. Иако су и балтичке земље биле у овом сегменту успешне, актуелна криза допринела је да своје стопе незапослености врате на двоцифрени ниво.

Проширење Уније за поједине старе чланице донело је једну (не)жељену појаву у виду велике миграције радне снаге са истока. Од 2000. до 2006, највише становника из осам нових чланица (без Малте, Кипра, Румуније и Бугарске) примиле су Немачка и Британија. Немачка је 2006. завршила са скоро 500.000 имиграната, а Британија са више од 300.000. Иза њих су Италија, Шпанија, Белгија, Ирска и Аустрија (између 50.000 и 100.000 новопридошлих радника). Од прве године претпоследњег проширења Уније (2004), на „удару“ су посебно биле Ирска и Британија, које су прве отвориле тржишта рада, али важну улогу у тој појави играо је и језик јер Данска и Шведска, са једнако либералним режимима, ипак нису имале исти проблем. Годишња миграција унутар ЕУ повећала се са мање од 500.000 годишње у 1997. на више од два милиона у 2003, да би се последњих

година кретала између један и по и два милиона.

Још једна неизбежна појава проширења ЕУ био је и раст цена у новим чланицама. То се поготово дешавало у оним земљама које су прелазиле на евро, а један од најбољнијих скокова за многе је био онај на тржишту некретнина. Према подацима ММФ, у периоду од 2002. до 2006. највећи скок цена некретнина искусили су Естонци (више од 35 одсто), потом Литванци и Бугари (више од 25 одсто) и Шпанци (скоро 20 одсто). На њихову срећу, светска економска криза почела је озбиљно да коригује те скокове надоле.

Велике ценовне разлике широм ЕУ

Оно што је један од проблема свакако су и велике ценовне разлике широм ЕУ. Подаци показују да највећа издвајања имају породице у Данској (36,9 одсто више од просека ЕУ у 2007). У Ирској издвајања су за 26 одсто већа од европског просека. Следе Финска (21,4 одсто), Шведска (16,4) и Британија (12 одсто). Нешто изнад европског просека су и цене у Белгији, Немачкој, Француској, Италији, Луксембургу, Холандији, док су на нивоу просека Аустријанци. Далеко најјефтинија издвајања јесу за породице у Бугарској (46 одсто европског просека), Литванији (59,7), Чешкој (62), Словачкој (63) и Румунији (63,4 одсто). И на страни пореза, најлошије „пролазе“ Данци. Према подацима ЕУ за 2007, највећа захватања на име пореза на доходак и имовину имала је Данска (29,8 одсто БДП). Следе Шведска (19), Финска (17,6), Британија (16,5), Белгија (16,4), Италија (15,2 одсто), а изнад 13 одсто били су и Луксембург, Малта и Аустрија. Најмању суму према БДП имали су порези на приходе и имовину у Словачкој (шест одсто), Бугарској (6,5 одсто), Румунији (седам), као и Естонији и Грчкој (скоро осам одсто). Код пореза на производњу и увоз предњачио је Кипар са захватањем нешто већим од 20 одсто БДП, Бугарска и Данска (више од 17 одсто), Шведска (16,7) а најмање Чешка (10,7 одсто). Када је реч о социјалним давањима, у Француској је та ставка вредела 18,1 одсто БДП, Немачкој 16,5 и Чешкој 16,2, а убедљиво најмање у Данској (1,9 одсто БДП), Ирској (6,5) и на Малти (7,4 одсто).

Подаци ЕУ такође показују да је у 2006. највећи део потрошње домаћинства ишао на станарину, воду, струју, гас и гориво (око 22 одсто), превоз (14), храну и безалкохолна пића (12,5), а на одећу само шест одсто и алкохолна пића три одсто. Најскупљу струју у 2007. плаћала су домаћинства у Италији (0,17 евра по киловат-сату), Ирској и Луксембургу (0,15), Немачкој, Холандији и Португалу (0,14), Словачкој и Британији (0,13 евра). Најмање су струју плаћали у Бугарској (0,05 евра), Естонији и Летонији (0,06), Грчкој и Литванији (0,07 евра). Најскупљи локални позиви у фиксној телефонији регистровани су у Словачкој (0,6 евра), Белгији (0,57) и Чешкој (0,56 евра). Далеко

јефтиније телефонирање је у Естонији (0,19 евра), Италији и на Кипру (0,19), Финској (0,24), Малти (0,25) и Словенији (0,26 евра).

Плате

Међу новим чланицама највећи раст зарада регистрован је у балтичким земљама и Румунији, следе Бугарска и Пољска, па Словачка и Чешка. С друге стране, најмањи минималац у 2008. исплаћиван је у Бугарској (112 евра), Румунији (137), Летонији (228), Литванији (232), а највећи у Луксембургу (1.610 евра), Ирској (1.462), Холандији и Француској (више од 1.300 евра) и Британији (1.148 евра). Највећа разлика у платама према половима евидентирана је у Естонији где жене примају и до 25 одсто мање од мушкараца. Слично је и на Кипру, у Немачкој и Словачкој (око 23 одсто), Британији (22 одсто), Аустрији и Финској (20 одсто). Разлика мања од 10 одсто приметна је у Грчкој, Румунији, Ирској, Италији, Португалу, Словенији и Белгији, а најмања је на Малти (само четири одсто), показују подаци ЕУ.

Дугови

Када се посматра дуг према БДП, највише су задужена шпанска предузећа, која дугују и више од 120 одсто БДП. Следе предузећа из Шведске (око 110 одсто), Португала, Холандије и Данске (око 90 одсто). Кад је реч о домаћинствима, највише су задужени Данци и Холанђани (скоро 130 одсто БДП). На другом месту су Португалци (близу 100 одсто), трећем Шпанци (око 90 одсто), следе Швеђани и Немци (око 70 одсто), док рецимо Литванци, Мађари и Пољаци дугују тек нешто више од 20 одсто БДП.

(Данас, 16.05.2009)